NORMUROD NORQOBILOV QISSALARIDA INSON VA TABIAT O'RTASIDAGI UYG'UNLIK VA ZIDDIYATLAR

DILFUZA OCHILOVA
OSIYO XALQARO UNIVERSITETI 1-BOSQICH MAGISTRANTI

Annotatsiya:Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek nasrining iste'dodli vakillaridan biri Normurod Norqobilov qissalarida inson va tabiat munosabatlari badiiy talqin etiladi. Adib asarlarida tabiat nafaqat voqealar kechadigan makon, balki inson ruhiyati, axloqiy tanlovi va ma'naviy kamolotini belgilovchi muhim badiiy unsur sifatida namoyon bo'lishi tahlil qilinadi. Shuningdek, inson va tabiat uyg'unligi hamda ularning o'zaro ziddiyatlari obrazlar, ramzlar va badiiy tasvir vositalari orqali yoritilgan.

Kalit so'zlar: Normurod Norqobilov, qissa, tabiat, inson, ekologik tafakkur, badiiy obraz, uyg'unlik, ziddiyat, zamonaviy o'zbek nasri.

XX asr oxiri va XXI asr boshlaridagi o'zbek nasri inson ruhiy olamini, jamiyatdagi ma'naviy o'zgarishlarni hamda tabiat bilan munosabat masalasini yangi estetik tamoyillar asosida yoritishi bilan ajralib turadi. Bu davr adiblari insonni tabiatning ajralmas bo'lagi sifatida tasvirlashga alohida e'tibor qaratdilar. Ayniqsa, ekologik muammolar, tabiiy muhitning buzilishi, insonning tabiatga nisbatan mas'uliyati kabi masalalar badiiy adabiyotning muhim mavzularidan biriga aylandi. Normurod Norqobilov ana shunday ijodkorlardan biri bo'lib, uning qissalarida tabiat oddiy fon emas, balki voqealar rivojini belgilovchi faol badiiy kuch vazifasini bajaradi. Adib qahramonlari ko'pincha tog'lar, qir-adirlar, dashtlar, o'rmonlar, daryolar bag'rida yashaydi. Shu bois tabiat ularning xarakteri, dunyoqarashi va ruhiy kechinmalarini ochishda muhim vositaga aylanadi.

Yozuvchi inson va tabiat o'rtasidagi azaliy uyg'unlikni ko'rsatish bilan birga, zamonaviy hayot ta'sirida yuzaga kelayotgan ziddiyatlarni ham chuqur badiiy mushohada qiladi. Uning nazarida tabiatni anglagan inson o'zligini anglaydi, tabiatdan uzoqlashgan odam esa ma'naviy tanazzul sari yuz tutadi. Shu jihatdan adib qissalarida ekologik tafakkur va falsafiy mushohada uyg'unlashadi.

Ekologik tafakkur va zamonaviy badiiy qarashlar

Normurod Norqobilov ijodi ekologik adabiyot tamoyillariga yaqinligi bilan e'tiborni tortadi. U tabiatni asrashni insoniyatning eng muhim ma'naviy burchlaridan biri sifatida talqin qiladi.

Yozuvchi qissalarida inson va tabiatning o'zaro bog'liqligi falsafiy umumlashmalar orqali ifodalanadi. Tabiatning har bir unsuri hayotning uzviy davomini ifodalovchi ramzga aylanadi. Muallif kitobxonni tabiatga iste'molchi emas, balki hamkor sifatida qarashga undaydi.

Bugungi global ekologik muammolar sharoitida Normurod Norqobilov qissalarining g'oyaviy ahamiyati yanada ortib bormoqda. Uning asarlari yosh avlodda ekologik madaniyatni shakllantirish, tabiatga mehr-muhabbat tuyg'usini rivojlantirishda muhim badiiy manba hisoblanadi.

Qahramonlar shovqinli muhitdan uzoqlashib, tabiat qo'yniga kirgan sari o'z ichki olamlarini anglay boshlaydilar. Tabiat ularga sabr, matonat, poklik va halollik saboqlarini beradi. Bu esa yozuvchining tabiatni tarbiyaviy kuch sifatida talqin etayotganini ko'rsatadi.

Adib tabiat tasvirlarida milliy ruhni ham chuqur aks ettiradi. O'zbek xalqining qadimiy tabiatga mehr-muhabbat an'analari, chorvachilik va dehqonchilik madaniyati qahramonlar hayoti bilan uzviy bog'langan holda namoyon bo'ladi.

Tabiat obrazining ramziy mohiyati

Normurod Norqobilov asarlarida tabiat ko'pincha ramziy ma'no kasb etadi. Tog' —

qat'iyat va bardoshlilikni, daryo — hayot davomiyligini, daraxt — avlodlar davomiyligini, qushlar esa erkinlik timsolini ifodalaydi.

Yozuvchi tabiat manzaralarini oddiy tasvirlash bilan cheklanmaydi. Har bir detal qahramon ruhiy kechinmalarini ochishga xizmat qiladi. Masalan, izg'irin shamol ichki iztirobni, sokin tong esa umid va yangilanishni anglatadi. Shu jihatdan tabiat psixologik parallelizm vositasi sifatida ham muhim o'rin egallaydi. Muallifning tasvir uslubida ranglar, tovushlar va hidlar uyg'unligi tabiatni jonlantirib, kitobxonni voqelik ichiga olib kiradi. Natijada tabiat voqealarning passiv kuzatuvchisi emas, balki faol ishtirokchisiga aylanadi.
Inson va tabiat o'rtasidagi ziddiyatlarning badiiy talqini

Normurod Norqobilov qissalarida insonning tabiatga nisbatan loqaydligi keskin tanqid qilinadi. Muallif tabiatni shafqatsizlarcha talon-toroj qilish, hayvonot dunyosiga zarar yetkazish, ekologik muvozanatni buzish oqibatlarini badiiy obrazlar orqali ochib beradi.
Adib nazarida tabiatga yetkazilgan har qanday zarar oxir-oqibat insonning o'ziga qaytadi. Bu g'oya qissalar davomida turli ramziy voqealar va dramatik vaziyatlar orqali ifodalanadi. Qahramonlarning ma'naviy inqirozi ko'pincha tabiatdan uzoqlashishi bilan chambarchas bog'liq holda tasvirlanadi.
Yozuvchi tabiatni zabt etishga intilgan insonning aslida o'z ma'naviyatini yo'qotayotganini ko'rsatadi. Shu sababli uning qissalarida ekologik muammo faqat tabiat muammosi emas, balki axloqiy va falsafiy muammo sifatida talqin qilinadi.

Ekologik tafakkur va zamonaviy badiiy qarashlar
Normurod Norqobilov ijodi ekologik adabiyot tamoyillariga yaqinligi bilan e'tiborni tortadi. U tabiatni asrashni insoniyatning eng muhim ma'naviy burchlaridan biri

sifatida talqin qiladi.

Yozuvchi qissalarida inson va tabiatning o'zaro bog'liqligi falsafiy umumlashmalar orqali ifodalanadi. Tabiatning har bir unsuri hayotning uzviy davomini ifodalovchi ramzga aylanadi. Muallif kitobxonni tabiatga iste'molchi emas, balki hamkor sifatida qarashga undaydi.

Bugungi global ekologik muammolar sharoitida Normurod Norqobilov qissalarining g'oyaviy ahamiyati yanada ortib bormoqda. Uning asarlari yosh avlodda ekologik madaniyatni shakllantirish, tabiatga mehr-muhabbat tuyg'usini

Bugungi global ekologik muammolar sharoitida Normurod Norqobilov qissalarining g'oyaviy ahamiyati yanada ortib bormoqda. Uning asarlari yosh avlodda ekologik madaniyatni shakllantirish, tabiatga mehr-muhabbat tuyg'usini rivojlantirishda muhim badiiy manba hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Norqobilov N. Qissalar va hikoyalar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016.
Karimov N. XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1999.
Qo‘shjonov M. Adabiyot nazariyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.
Umurov H. Badiiy ijod asoslari. – Toshkent: Sharq, 2011.
Yo‘ldoshev Q. Adabiyot: yangilanish va badiiy tafakkur. – Toshkent: Ma’naviyat, 2007.
Rasulov A. Badiiylik mezonlari. – Toshkent: Fan, 2010.
Solijonov Y. O‘zbek nasrida badiiy mahorat masalalari. – Toshkent: Fan, 2005.
Boboyev T. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2002.
Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Akademnashr, 2018.
Quronov D., Mamajonov Z., Sheraliyeva M. Adabiyotshunoslik lug‘ati. – Toshkent: Akademnashr, 2013.
Eco U. Interpretation and Overinterpretation. – Cambridge University Press, 1992.
Glotfelty C., Fromm H. The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology. –

Athens: University of Georgia Press, 1996.

Buell L. The Future of Environmental Criticism. – Oxford: Blackwell Publishing, 2005.

Garrard G. Ecocriticism. – London: Routledge, 2012.